

INVENTARISATIE EN EVALUATIE VAN DE KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN HALEN

COLOFON

Uitgave

Stadsbestuur Halen, Markt 14, 3545 Halen

Ontwerp & realisatie

Tekst - Freddy Janssens, landbouwingenieur,

Ilse Plessers, lic. Biologie,

Leo Lodewyckx, veldwerker,

medewerkers van de Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer c.v.

Beelden - © auteurs en <https://pixabay.com/nl/>

Contactgegevens

Milieudienst

Markt 14, 3545 Halen

T +32 13 61 81 24

E milieudienst@halen.be

Copyright [stad Halen], d.d. 12-2001

INHOUD

1. INLEIDING	3
2. METHODIEK INVENTARISATIE EN KARTERING	4
2.1. Inventarisatiemethodiek	5
2.2. Evaluatiemethodiek	7
3. ANALYSE	11
3.1. Aantal en zeldzaamheid van diverse types KLE	11
3.2. Landschappelijke impact	12
3.3. Soortenrijkdom en -diversiteit binnen KLE	12
4. BEHEERSRICHTLIJNEN	18
4.1. Puntvormige elementen	18
4.2. Lijnvormige elementen	18
4.3. Vlakvormige elementen kleiner dan 1 ha	19
5. JURIDISCHE SITUATIE EN BESCHERMING	19
5.1. Ruimtelijke ordening	20
5.2. Wet op Natuurbehoud. Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu	21
5.3. EG-Vogelrichtlijngebieden	22
5.4. EG-Habitatrichtlijngebieden	23
5.5. Bosdecreet	24
5.6. Bescherming van monumenten, landschappen, stads- en dorpsgezichten	25
GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN DOCUMENTEN	26

1. INLEIDING

In juni 1997 verzocht het schepencollege van de stad Halen de Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer om het opstellen van een 'inventarisatie en evaluatie van de kleine landschapselementen in de stad Halen'.

Geheel het grondgebied van de stad Halen diende geïnventariseerd te worden met uitzondering van de industriezones, ambachtelijke zones, woongebieden, bossen en het Gorembroek.

Een inventarisatie en kartering diende uitgevoerd te worden van de kleine (half-) natuurlijke landschapselementen, die omwille van landschapsesthetische, landschapsecologische, natuurwetenschappelijke en/of cultuurhistorische redenen als belangrijk beschouwd worden.

De inventarisatiemethodiek, vooral vanuit pragmatische invalshoek vastgelegd, wordt hierna weergegeven.

De gegevens uit deze inventarisatie kunnen dienen ter beoordeling van vergunningsaanvragen in het kader van het vegetatiebesluit (wijziging van vegetaties en kleine landschapselementen) van 21 oktober 1998, in uitvoering van het Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 17 oktober 1997. Het college dient bij vergunningsverlening rekening te houden met volgende criteria:

1. de bestaande toestand van de natuur ongeacht de bestemming van het gebied;
2. de huidige toestand van de vegetaties of de kleine landschapselementen;
3. de maatregelen tot herstel en ontwikkeling van habitats en ecosystemen;
4. de abiotische elementen.

Een deel van de kleine landschapselementen (lijnvormige elementen aangrenzend of aansluitend aan een bos, bredere lijnvormige elementen en de vlakvormige elementen) valt ook onder het bosdecreet (13 juni 1990).

De gegevens uit deze inventarisatie kunnen dienstig zijn voor de opstelling van een bouwverordening op de beplantingen, het hieraan verbonden vergunningsbeleid en de latere controle van de verordening.

De resultaten van de inventarisatie kunnen een basis zijn voor het ontwikkelen van een gemeentelijk beleid inzake kleine landschapselementen, zoals de opmaak van een beheersplan voor (gemeentelijke) kleine landschapselementen of een subsidiereglement voor aanleg, herstel en onderhoud van particuliere kleine landschapselementen.

De inventaris van kleine landschapselementen is ook bruikbaar als basisinformatie voor een visieontwikkeling van het wegenpatroon in het landelijk gebied.

Dat de kleine landschapselementen kwalitatief en kwantitatief sterk evolueerden (achteruitgingen) is algemeen gekend.

De huidige stand van zaken (2001) is te vinden in bijgaande inventaris met begeleidende tekst, fiches, foto's en CD-ROM.

Data

De gegevens inzake de kleine landschapselementen, zoals verder omschreven, zijn terug te vinden in losbladige kaften.

De gegevens zijn geleverd op CD-ROM als relationele gegevensbank (database) in MS-Access 2000 en in tabellen (spreadsheets) in MS-Excel 2000. Deze databank is onbeperkt uitbreidbaar.

Teksten

De begeleidende tekst is ook terug te vinden op CD-ROM.

Kaarten

De kleine landschapselementen werden door de Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer ingetekend op kaart met als onderdruk de stafkaart, schaal 1/10.000.

Een planafdruk werd ingekleurd volgens het elementtype (kaart 1), volgens de waardering per element (kaart 2) en volgens de juridische bescherming van de elementen (kaart 3).

De digitale kaartgegevens zijn terug te vinden in:

- een MapInfo-formaat
- een ArcView-formaat

Foto's

Van elk element is een digitale foto gemaakt met een resolutie van 2 megapixel en opgeslagen in een JPEG-formaat.

Een uitprint (9 foto's per A4) van de digitale foto's is terug te vinden in een aparte map.

De digitale foto's zijn eveneens te vinden op de bijgaande CD-ROM (map: FOTO'S).

De foto's zijn eveneens opgenomen in de databank (KLE-HALEN.MDB). Door aanklikken van het icoon FOTO in het formulier, wordt de foto weergegeven (geopend) in het standaard programma gekoppeld aan JPEG-bestanden.

2. METHODIEK INVENTARISATIE EN KARTERING

De inventarisatie hield volgende opdrachten in:

1. Het beschrijven volgens een fichesysteem van alle natuurlijke kleine landschapselementen, met name van de solitaire bomen, bomenrijen, houtkanten, lanen, hoogstamboomgaarden, hagen, loofhoutbosjes.

De opgenomen gegevens per element worden hierna besproken.

2. Het evalueren van bovenvermelde elementen en het indelen in drie klassen (geen of weinig waarde, waardevol, zeer waardevol) op basis van volgende kenmerken: de omtrek, de breedte, de oppervlakte, de vitaliteit, de intactheid, landschapsesthetische en landschapsecologische criteria.

Deze gegevens worden in een relationele databankstructuur ingebracht (MS-Access-bestand), wat een latere koppeling met een gemeentelijk Geografisch systeem (GIS) moet mogelijk maken.

3. Het op kaart brengen van boven vernoemde elementen: stafkaart schaal 1/10.000.

4. Het maken van een begeleidende tekst met bespreking van de inventarisatie- en evaluatiemethodiek, van de inventarisatie- en evaluatiegegevens.

Enkele beheersrichtlijnen worden summier weergegeven, terwijl ook ingegaan wordt op de juridische situatie van kleine landschapselementen en de juridische beschermings-mogelijkheden. Deze juridische mogelijkheden zullen, naast aankoop en beheer, het stellen van ecologische (basis)kwaliteitsnormen, door de Vlaamse Executieve en de gemeentes meer en meer gebruikt worden bij de realisering van een Vlaams Ecologisch Netwerk.

5. Het maken van een digitale foto per element. De foto's worden weergegeven in een aparte map.

2.1. INVENTARISATIEMETHODIEK

De inventarisatie omvat nagenoeg alle houtige kleine punt-, lijn- en vlakvormige elementen.

Enkel kleine landschapselementen werden opgenomen in de inventaris: opgaande begroeiingseenheden kleiner dan 1 ha. Bossen en parken, met een aaneengesloten begroeiing, groter dan deze oppervlakte werden uitgesloten.

Niet toegankelijke (terreinen omgeven door een afsluiting), werden in principe niet opgenomen. Dit geldt voornamelijk voor kleine privé-eigendommen. Elementen voorkomend op deze eigendommen én zichtbaar van de openbare weg of vanaf andere wel toegankelijke terreinen werden wel opgenomen en aangegeven op kaart. Alle gegevens van deze laatste elementen werden van op afstand geschat.

Volgende elementen werden geïnventariseerd en volgende typologie en definities werden hiertoe gebruikt:

1. Puntvormige elementen met boom of bomen met een stamomtrek groter dan 100 cm en/of een hoogte van meer dan 10 m én met een (totale) kruindoormeter kleiner dan 25 m.

solitaire bomen: alleenstaande bomen met vrij uitgroeïende kronen, eventueel meerstammig.

leibomen: bomen, meestal lindes, welke in één vlak geleid werden.

knotbomen: bomen, meestal wilgen, die regelmatig afgezet worden of werden op een hoogte van ongeveer 2 m.

solitaire bomengroepen: meerdere bomen dicht bij elkaar staand.

leibomengroep: als solitaire bomengroep met leibomen.

knotbomengroep: als solitaire bomengroep met knotbomen.

2. Lijnvormige elementen, lineaire elementen niet breder dan 25 m, met een ononderbroken lengte van minstens 25 m:

hagen: oudere streekeigen meersoortige (aanvankelijk vaak eensoortige) onderhouden aanplant van struiken, aangeplant als perceelscheiding en door periodieke snoei in vorm gehouden.

haagkanten of heggen: niet meer gesnoeide verwilderde hagen.

bomenrijen: rijen van meerdere, al of niet op regelmatige afstand staande bomen.

leibomenrij: als bomenrij met leibomen.

knotbomenrij: als bomenrij met knotbomen.

laanaanplant: (dubbele) bomenrij, met bomen op regelmatige afstand geplant, gelegen langs (toegangs-)wegen of dijken.

struweelkanten: natuurlijke lijnvormige begroeiing waarvan de breedte meestal kleiner is dan de hoogte (max. 5 m hoog) en waarvan het aspect door struiken bepaald wordt (bramen, brem, gagel of wilgen).

- houtkanten*: lineaire begroeiing, opgebouwd uit 2 vegetatielagen (kruidlaag en struiklaag), waarbij de breedte kleiner is dan de hoogte (hakhout) of 3 vegetatielagen, kruid-, struik- en boomlaag (in middelhout of hooghout), of kaalslagen hiervan.
- houtwallen*: als houtkant doch gelegen op een wal van minstens 0,5 m hoogte.
- heidekanten*: strook heidevegetatie, meestal bosrand of wegberm.

Holle wegen werden afhankelijk van de houtige begroeiing opgenomen als struweelkant, houtkant of bomenrij. Grazige holle wegen werden niet in kaart gebracht.

Bij de beschrijving werd aangegeven of de begroeiing deel uitmaakt van een holle weg.

3. Vlakvormige elementen kleiner dan 1 ha.

- bomengroepen: meerdere niet op een rij staande visueel bij elkaar horende, meestal gelijksoortige, bomen.
- boomgaarden: groep van hoogstammige vruchtbomen geplant op regelmatige afstand, al dan niet omgeven door haag.
- bossen: vlakvormige begroeiing opgebouwd uit 2 vegetatielagen (kruid- en struiklaag ingeval van hakhout) of 3 vegetatielagen (kruid-, struik- en boomlaag in geval van middel- of hooghout) of kaalslagen hiervan.
- struwelen: natuurlijke hout(ige) opslag van struiken met max. hoogte van 5 m (voornamelijk van bramen, brem en/of wilgen).
- poelen: poelen zijn ondiepe watermassa's met weinig of geen stroming in het water. Ze zijn doorgaans ondiep met zacht hellende oeverstroken waardoor waterplanten zich over de hele oppervlakte van de poel kunnen vestigen.

Deze inventarisatie gebeurt per element met opgave van:

- een volgnummer;
- lokalisatie(omschrijving);
- KLE-vorm (lijn-, punt, of vlakvormig);
- KLE-type volgens hierboven vermelde indeling;
- een nadere omschrijving van het element, indien bijzonderheden te vermelden zijn (aantasting, aanwezigheid van greppel(s), grachten of andere waterlopen, poel of wal, aanwezigheid van zeldzame flora- en faunaelementen (evenwel geen gericht onderzoek naar het voorkomen van deze elementen, waarnemingen werden vermeld), nabijheid van andere cultuurhistorische elementen, ...);
- afmetingen van het element:
 - o stamomtrek, gemiddelde of min. en max. stamomtrek als het element bestaat uit meerdere bomen (geschatte omtrek als het element moeilijk te bereiken is);
 - o hoogte begroeiing;
 - o breedte en lengte van het grondvlak bij lineaire elementen (gemeten);
- aantal (indien telbaar) indien het element bestaat uit meerdere bomen;
- aanduiding van erin voorkomende houtige plantensoorten in de boom- en struiklaag tot op soortniveau; met uitzondering voor de braam-, linde- en wilgensoorten; ook hop (liaan) wordt opgenomen, alhoewel niet houtig, doch dikwijls hoog voorkomend in de struiklaag; eventuele opmerkingen;
- conditie en intactheid, indien het element of onderdelen van dit element niet meer vitaal of intact is;
- aanduiding of het betrokken element voorkomt op het openbaar domein, op eigendom van de stad of een ander openbaar bestuur of op privaat eigendom.

De stad kan deze databank (fiches) aanvullen met:

- de kadastrale gegevens (afdeling, sectie, nummer(s)) en/of openbaar domein
- intekening op kadastraal plan

De databank is uitgebreid met een digitaal fotobestand. De bestanden (OLE-object of Object linking and embedding) zijn gekoppeld worden aan het volgnummer in het Accesdatabank. De digitale foto's kunnen door aan te klikken opgeroepen worden.

Deze gegevens (databank) kunnen aangevuld worden met (datumgebonden) gegevens, zoals datum aanvraag kapvergunning, verlening vergunning, pv van vaststelling overtreding, subsidieverlening voor onderhoud, ed.

Verder kunnen de gegevens ook gekoppeld worden aan een (gemeentelijk) Geografisch Informatie Systeem (GIS), zodat kaarten kunnen gemaakt worden en ingekleurd worden in functie van attributen van de kleine landschapselementen met stafkaart- of andere achtergrond.

2.2. EVALUATIEMETHODIEK

Elke evaluatie dient vanuit een bepaalde doelstelling te gebeuren. In dit geval kan gekozen worden voor een evaluatie vanuit natuurbehoudsstandpunt en landschapsesthetisch oogpunt. Immers daar waar deze elementen vroeger vooral een landbouwkundige functie hadden en evaluatiecriteria als graad van windbeschutting, houtvolume e.d.m. gebruikt konden worden, ligt de actuele waarde van de elementen nu veel meer op het natuurbehoudsvlak. Rekening houdend met een mogelijke doelstelling van de opdracht (bouwverordening) is het esthetisch aspect eveneens belangrijk.

De waardering houdt dus vooral rekening met de natuurbehoudswaarden van de elementen. Elke waardering is echter een subjectief proces, zelfs indien het waardeoordeel op kwantitatief meetbare criteria is gebaseerd.

Om controle en herhaling toe te laten is het evenwel aangewezen om een zo eenvoudig mogelijke methodiek, in hoofdzaak gebaseerd op kwantitatieve criteria, te gebruiken. De basis van de evaluatie wordt gevormd door criteria i.v.m. de natuurbehoudswaarde van het element. Hiertoe werden de omtrek-, lengte-, breedte en oppervlaktematen gebruikt. Uit tal van studies en eigen terreinervaring blijkt immers dat de eenvoudigste voorspelling van natuurbehoudswaarden (o.a. het aantal zeldzame soorten en de totale soortenrijkdom) de oppervlaktemaat is.

Elk element krijgt op basis van de objectieve criteria (omtrek, lengte, breedte, en/of oppervlakte) een voorlopige waarde toegekend. Deze (objectieve) waarde kan vervolgens met maximaal 1 waarde op- of afgewaardeerd worden. Zo kan de aanwezigheid van bepaalde elementen (greppel, gracht, beek, kanaal, poel of intacte wal) de waarde van bepaalde landschapselementen doen stijgen, indien deze nog niet tot de hoogste waardeklasse getaxeerd werden. De aanwezigheid van deze begeleidende elementen geeft aanleiding tot een hogere plantendiversiteit (ook voor houtige soorten), omwille van een gevarieerder milieu en gradiëtsituaties. Vaak dienen deze begeleidende elementen als verspreidingscorridor voor zowel planten (diverse waterplanten, ...) als dieren. Tal van kleine en grote dieren (patrijzen, reeën, ...) vinden er schuil- als nestgelegenheid.

Verder kunnen de geïnventariseerde kleine landschapselementen (voor zover nog niet eerder gebeurd, zie hierboven) opgewaardeerd worden omwille van het voorkomen van zeldzame en/of beschermde plantensoorten. Met name indien plantensoorten voorkomen in de

landschapselementen, die opgenomen zijn in de rekenkundige zeldzaamheidsklasse 1 en 2 voor Noord-België volgens Stieperaere en Franssen, 1982.

Ook de intactheid van het element of de vitaliteit ervan kunnen wijzigingen van het voorlopige waardeoordeel tot gevolg hebben.

In tabel 1 worden de gehanteerde criteria, de klassegrenzen en een eventuele verantwoording, zie ook toelichting bij de tabel, van voorgaande weergegeven.

Er worden 3 waarden gebruikt bij de beoordeling van het element:

- waarde 1: minder waardevol,
- waarde 2: waardevol,
- waarde 3: zeer waardevol.

Voor lijnvormige en vlakvormige elementen wordt de eindwaarde genuanceerd door een aparte beoordeling te geven voor het element op zich en voor de van het kleine landschapselement deeluitmakende (solitaire) bomen:

- waarde ...-2: ... met waardevolle deelelementen,
- waarde ...-3: ... met zeer waardevolle deelelementen.

Volgende waarde beoordeling wordt dus gehanteerd:

- waarde 1: minder waardevol,
- waarde 1-2: minder waardevol met waardevolle deelelementen,
- waarde 1-3: minder waardevol met zeer waardevolle deelelementen,
- waarde 2: waardevol,
- waarde 2-3: waardevol met zeer waardevolle deelelementen,
- waarde 3: zeer waardevol.

Er wordt geen waardering van de types onderling doorgevoerd. De waardering die in het kader van dit werk wordt toegepast, is m.a.w. enkel een waardering uitgevoerd op de elementen behorend tot één type.

TABEL 1: CRITERIA, KLASSE-INDELING EN WAARDE-INDELING T.B.V. DE EVALUATIE VAN DE INVENTARISATIEGEGEVENS.

TYPE	OBJECTIEVE CRITERIA	WAARDE : 1	2	3	SUBJECTIEVE CRITERIA
solitaire boom solitaire bomengroep	omtrek	< 1 m	1-1,5 m	> 1,5 m	- afwaardering op basis van vitaliteit
laanaanplant bomenrij	lengte	< 100 m	100-200m	> 200 m	- intactheid op- of afwaardering - omgevingskwaliteit opwaardering - opwaardering aanwezigheid greppel of wal
bomengroep	omtrek	< 1 m	1-1,5 m	>1,5 m	- afwaardering op basis van vitaliteit
struweelkant houtkant houtwal	breedte	subwaarde: 1 < 4 m	2 4-8 m	3 > 8 m	- landschapsecologische opwaardering: aanwezigheid van greppel en/of wal
	lengte	subwaarde: 1 < 100 m	2 100-200 m	3 >200 m	
	som subwaarden	som: 2	3-4	5-6	
haag haagkant	lengte	< 50 m	50-100 m	> 100 m	- opwaardering op basis van aanwezigheid hoeken 2 of greppel
boomgaard bos boomaanpl. heide struweel	oppervlakte	< 0,1 ha	0,1-0,5 ha	> 0,5 ha	- opwaardering aanwezigheid haag

Opmerkingen

Voor populier bedragen de omtrekklassen: 1: < 1,8 m, 2: 1,8-2,5 m, 3: > 2,5 m.

In onderstaande tekst wordt de keuze van een aantal criteria en van de klassegrenzen verantwoord.

Toelichting

Solitaire boom/solitaire bomengroep

Waardering gebeurt op basis van de stamomtrek op 1,5 m hoogte.

De omtrek is vanzelfsprekend gerelateerd met de hoogte en het volume (uitgezonderd leibomen en knobomen) en de ouderdom van het element. Tevens is ook de stamoppervlakte en de aanwezigheid van (nest)holtes gerelateerd aan de omtrek. Dit criterium wordt ook algemeen gebruikt voor waardebeoordeling van individuele bomen.

Struweelkant/houtkant

Vegetatiekundig schijnen houtkanten en struwelen over het algemeen weinig zeldzame soorten te bevatten. Vooral de breedte van het element bepaalt de soortenrijkdom van deze soorten. Dit geldt zeker voor de bossoorten die over een slecht verspreidingsvermogen beschikken. Voorgaande heeft waarschijnlijk met de relatie breedte - microklimaat te maken. In dit verband kunnen volgende klassegrenzen belangrijk zijn: < 4 m, 4 - 8 m, > 8 m, al is dit ook sterk afhankelijk van het naastliggend grondgebruik. Zo wordt een breedte aangeraden van 10-20 m i.v.m. de negatieve invloed van bemesting.

Naast de breedte heeft de aanwezigheid van een greppel, gracht of andere waterloop of poel en van een wal een bijkomende positieve invloed op de totale soortenrijkdom en op deze van de bossoorten. Dit geldt ook wanneer het element deel uitmaakt van een geheel, m.a.w. niet geïsoleerd (meer dan 100 m) gelegen is.

Op basis van voorgaande werden als objectieve criteria de lengte en de breedte (oppervlakte) gehanteerd. De waarde op basis van deze criteria wordt opgewaardeerd door aanwezigheid van vernoemde begeleidende elementen en kan verhoogd worden t.g.v. de ligging (geïsoleerd of niet) van het element. Zo blijkt het aantal vogelsoorten positief beïnvloed te worden door de connectiviteit (het met elkaar in verbinding staan) van de elementen. Deze avifaunistische soortenrijkdom wordt echter vooral bepaald door de structuur (aantal vegetatielagen) van het element. In verband met een avifaunistische waardering zou daarom eventueel dit criterium kunnen gehanteerd worden, naast o.a. de bufferende functie van houtkanten op de populatieschommelingen van bossoorten binnen de grote bosgebieden.

Met de landschapsecologische opwaardering vermeld in tabel 1 wordt hoger vermelde connectiviteit beoogd.

Haag/haagkant

Deze elementen hebben, naast een landschapsesthetisch belang, eerder een avifaunistisch dan een vegetatiekundig belang. Uit onderzoek blijkt dat dit avifaunistisch belang naast de lengte sterk positief beïnvloed wordt door het aantal 'hoeken'. Vandaar dat dit criterium als opwaardering van het objectieve lengtecriterium wordt gehanteerd. Ook bij uitzonderlijke soortenrijkdom wordt een opwaardering toegepast.

Boomgaard

De boomgaarden met een omringende haag werden als 1 element gekarteerd, net zoals deze zonder haag. Indien geen haag aanwezig was, wordt dit vermeld. Boomgaarden hebben, net zoals hagen,

vooral een avifaunistisch belang. Dit belang wordt bepaald door o.a. de aanwezigheid van een haag, de oppervlakte, de intensiteit van het onderhoud en de ouderdom van de boomgaard. Deze laatste staat immers in verband met het aantal aanwezige hopen (hopenbroeders). Het aantal boomgaarden is evenwel te klein om een gedetailleerde avifaunistische waardering toe te passen. Als waarderingscriterium wordt daarom enkel de oppervlakte gebruikt. Boomgaarden met een haag krijgen evenwel voor dezelfde oppervlakte als deze zonder haag een hogere waarde toegekend.

Bos

De geïnventariseerde bossen, kleiner dan 1 ha, dus eigenlijk bosjes, kunnen eveneens opgewaarderd worden op basis van zeldzame en/of beschermde soorten. Arbitrair werden dezelfde klassegrenzen als boomgaarden genomen.

Opmerkingen:

- De waarde die een element bekommt is evenwel nooit lager dan de waarde die individuele bomen in dat element zouden hebben, mochten ze als solitair gewaardeerd worden.
- In verband met de waardering op basis van omtrek, wordt een onderscheid gemaakt tussen de populieren (Canadapopulieren, Euramerikaanse en Interamerikaanse populieren) en andere houtsoorten. Vermits deze populieren kaprijp zijn vanaf ca. 1,5 m omtrek, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. Wanneer de populieren met omtrekken groter dan 1,8 m in het landschap nog aanwezig zijn, is de kans reëel dat de eigenaar de financiële waarde ervan niet vooropstelt. Anderzijds is de vervangbaarheid van deze elementen ook groot (15-30 jaar).

3. ANALYSE

3.1. AANTAL EN ZELDZAAMHEID VAN DIVERSE TYPES KLE

In totaal werden 962 elementen geïnventariseerd en op kaart gebracht met een totale lengte aan lineaire elementen van 80,5 km en een geraamde oppervlakte van 39,6 ha (vlakvormige elementen). Een overzicht van de verschillende types van kleine landschapselementen is terug te vinden op kaart 1.

Tot het talrijkst voorkomend KLE-type behoren de bomenrijen (238 stuks of 25 %), de solitaire bomen (191 stuks of 20 %) en de houtkanten (164 stuks of 17 %).

Verder werden er 90 solitaire bomengroepen (9,4 %), 73 hagen (7,6 %), 46 haagkanten (4,8 %) geïnventariseerd.

Minder talrijk zijn de struweelkanten (41 stuks of 4,3 %), de (grotere) bomengroepen (29 stuks of 3,0 %), de boomaanplantingen (23 stuks of 2,4 %), hoogstamboomgaarden (25 stuks of 2,6 %) en bossen (25 stuks of 2,6 %).

Het grote aantal bomenrijen duidt op een uiteen vallen van houtkanten welk oorspronkelijk het meest voorkomende type was.

De overige types zijn zeer zeldzaam (minder dan 2 %):

Er werden 7 houtwallen geïnventariseerd. In totaal werden 5 laanaanplanten en 3 poelen gekarteerd.

Er werd slechts 1 struweel en 1 heide waargenomen.

Zie ook tabel 1.

Van de kleine landschapselementen werd volgende beoordeling gemaakt:

ECOLOGISCHE WAARDE	CODE	AANTAL	%
geringe waarde	1	140	14,6
geringe waarde met waardevolle elementen	1-2	94	9,8
geringe waarde met zeer waardevolle elementen	1-3	71	7,4
waardevol	2	306	31,9
waardevol met zeer waardevolle elementen	2-3	54	5,6
zeer waardevol	3	294	30,7

Op kaart 2 is een weergave van de KLE in functie van de waardering terug te vinden.

3.2. LANDSCHAPPELIJKE IMPACT

De landschappelijke impact van KLE wordt vooral bepaald door de totale lengte en dichtheid van lineaire landschapselementen. De lineaire elementen compartimenteren het landschap: door hun dichtheid bepalen zij de mate van doorzichtigheid en kleinschaligheid. Ook de aard van het lineaire element bepaalt mede, zeker in een vlak landschap, de compartimentering. Houtkanten en -wallen hebben een groter effect dan transparantere bomenrijen.

De totale lengte (dichtheid) lineair element bedraagt 48 km (3,0 km/km²). De meerderheid van de lineaire elementen bestaat uit bomenrijen.

3.3. SOORTENRIJKDOM EN -DIVERSITEIT BINNEN KLE

De meeste kleine landschapselementen zijn voor het gedeelte gelegen op zandgronden (Zelem) verwant aan de soortenarme bosgemeenschap van de Zomereiken-Berkenbossen, waarin Zomereik en Ruwe Berk in de boomlaag domineren en waarin dezelfde soorten, tegenwoordig samen met Amerikaanse vogelkers, de hakhoutlaag uitmaken.

Voor het zuidelijk deel van de gemeente (zandleem en leemgronden) zijn de kleine landschapselementen meer verwant aan het soortenrijkere Haagbeukenverbond (eikenhaagbeukenbos). Haagbeuk zelf kan dikwijls ontbreken: deze soort vestigt zich traag, nadat hij verdwenen is. Andere boomsoorten zijn: Zomereik, Gewone es, Zoete kers, Veldesdoorn en Linde. Met als struiken: Hazelaar, Tweestijlige meidoorn, Veldesdoorn en Rode kornoelje. De laatste soorten komen slechts enkele malen voor.

Wilgen (voornamelijk schietwilgen) zijn sterk vertegenwoordigd (29 %) door o.a. de aanwezigheid van talrijke vochtige wilgenstruwelen in de natte valleien.

Opvallend is ook de sterke aanwezigheid van Eenstijlige meidoorn (29 %). De Eenstijlige meidoorn hoort van nature thuis op de 'jonge' (holocene), zandige tot licht kleiige gronden, vooral in rivierdalen. De Eenstijlige meidoorn is in de holocene streken nauw met de landbouw verbonden. Op allerhande landbouwgrond kiemt hij uitstekend, zowel op bouwland als in een dichte grasmatt, en vooral op taluds van dijken en sloten. De menging van bodembestanddelen door ploegen of door de tred van herkauwers blijkt een ideaal kiemingsmilieu te scheppen. Wordt het agrarisch grondgebruik gestaakt of drastisch verminderd, dan groeit de struik snel uit.

De grote externe beïnvloeding (aanrijking, beweiding), gekoppeld aan de geringe breedte en het feit dat houtkanten en -wallen zich nagenoeg alle in de staak- en boomfase bevinden (geen verjonging door kap) zijn nadelig voor de soortenrijkdom van de vegetatie.

In de struiklaag komt Gewone braam (33 %) het talrijkst voor, gevolgd door Vlier (31 %), meidoorn (29 %) en Zomereik (21 %). Voor meer gegevens, zie tabel 2.

De meest voorkomende soorten in de boomlaag zijn Zomereik: (45 %), Schietwilg (23 %), Populier (23 %), Berk (17 %), Es (15 %) en Amerikaanse eik (15 %). Voor meer gegevens, zie tabel 3.

De grootste diversiteit (gemiddeld aantal soorten per element) wordt gevonden in de bossen (8 soorten in de struiklaag, 6 soorten in de boomlaag), gevolgd door de houtwallen en houtkanten. Voor meer gegevens, zie tabel 4.

De meeste streekeigen houtige soorten zijn te vinden in de struiklaag van houtkanten (36 soorten), bomenrijen (29 soorten), struweelkanten (27 soorten) en bossen (27 soorten). De boomlaag is natuurlijk minder soortenrijk met als soortenrijkste: de houtkanten (24 soorten), bomenrijen (22 soorten) en bossen (17 soorten).

Voor meer gegevens, zie tabel 5.

Van de in Noord-België zeldzaam genoemde houtige soorten (rekenkundige zeldzaamheidsklasse 0, 1 en 2 van Stieperaere en Franssen) komen volgende soorten voor:

Van de 64 voorkomende houtige soorten zijn 43 streekeigen te noemen (2/3 van de genoteerde soorten). De agressieve exoot, Amerikaanse vogelkers, kan in de toekomst voor een bedreiging zorgen voor de inheemse soorten: deze komt als struik momenteel voor in 12 % van de KLE en als boom in 7 % van de KLE.

In Halen zijn meer dan 2/3 van nature voorkomende houtsoorten (soorten welke voorkomen in niet meer dan 5 % van het aantal elementen van enig elementtype - eigen bepaling) zeldzaam.

De totale lijst van nature of verwilderd voorkomende houtige soorten in de boomlaag en struiklaag is in de navolgende tabellen 2 en 3 te vinden.

TABEL 2: FREQUENTIE VAN VOORKOMEN VAN STREEKEIGEN SOORTEN IN STRUIKLAAG.

AANTAL	FREQUENTIE (%)	CODE	NEDERLANDSE NAAM	LATIJNSE NAAM
313	32,5	BRA	Gewone braam	Rubus fruticosus
295	30,7	VLR	Gewone vlier	Sambucus nigra
278	28,9	MDR	Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna
202	21,0	ZE	Zomereik	Quercus robur
129	13,4	KAM	Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum
120	12,5	AVK	Amerikaanse vogelkers	Prunus serotina
104	10,8	HAZ	Hazelaar	Corylus avellana
96	10,0	KLM	Klimop	Hedera helix
89	9,3	BWG	Boswilg	Salix caprea
82	8,5	BRK	Berk	Betula sp.
76	7,9	SDR	Sleedoorn	Prunus spinosa
75	7,8	ROB	Robinia	Robinia pseudoacacia
66	6,9	AE	Amerikaanse eik	Quercus rubra
62	6,4	ZEL	Zwarte els	Alnus glutinosa
58	6,0	ES	Gewone es	Fraxinus excelsior
49	5,1	SPH	Sporkehout	Rhamnus frangula
47	4,9	SWG	Schietwilg	Salix alba
46	4,8	ZK	Zoete kers	Prunus avium
46	4,8	HRO	Hondsroos	Rosa canina
45	4,7	BRE	Brem	Cytisus scoparius
40	4,2	LBS	Wilde lijsterbes	Sorbus aucuparia
31	3,2	RPO	Ratelpopulier	Populus tremula
30	3,1	HB	Haagbeuk	Carpinus betulus
30	3,1	ED	Esdoorn	Acer
21	2,2	IEP	Iep	Ulmus sp.
19	2,0	BR	Bosrank	Clematis Vitalba
11	1,1	AKR	Amerikaans krentenboompje	Amelanchier lamarckii
11	1,1	CPO	Canadapopulier	Populus x canadensis
10	1,0	HLS	Hulst	Ilex aquifolium
10	1,0	TK	Tamme kastanje	Castanea sativa
9	0,9	HLIG	Haagliguster	Ligustrum ovalifolium
6	0,6	STH	Struikhei	Calluna vulgaris
6	0,6	GRS	Gelderse roos	Viburnum opulus
5	0,5	GDN	Grove den	Pinus sylvestris
4	0,4	FS	Fijnspar	Picea abies
4	0,4	VE	Vederesdoorn	Acer negundo
4	0,4	APP	Appel	Malus sylvestris
4	0,4	LIN	Linde	Tilia sp.
4	0,4	VK	Vogelkers	Prunus padus
2	0,2	RKO	Rode kornoelje	Cornus sanguinea
2	0,2	PK	Witte paardekastanje	Aesculus hippocastanum
2	0,2	BK	Beuk	Fagus sylvatica
2	0,2	PR	Peer	Pyrus communis
2	0,2	PER	Perzik	Prunus persica
1	0,1	WAP	Wilde appel	Malus sylvestris ssp. sylvestris
1	0,1	PRM	Pruim	Prunus domestica subsp. domestica
1	0,1	MC	Moerascipres	Taxodium distichum
1	0,1	ABS	Aalbes	Ribes rubrum
1	0,1	LO	Lork	Larix sp.

1	0,1	FRA	Framboos	Rubus idaeus
1	0,1	GDR	Gaspeldoorn	Ulex europaeus
1	0,1	WA	Witte abeel	Populus alba
1	0,1	KDR	Kattendoorn	Ononis repens subsp. spinosa
1	0,1	ME	Moeroseik	Quercus palustris

TABEL 3: FREQUENTIE VAN VOORKOMEN VAN STREEKEIGEN SOORTEN IN BOOMLAAG.

AANTAL	FREQUENTIE (%)	CODE	NEDERLANDSE NAAM	LATIJNSE NAAM
308	44,5	ZE	Zomereik	Quercus robur
159	23,0	SWG	Schietwilg	Salix alba
157	22,7	CPO	Canadapopulier	Populus x canadensis
118	17,1	BRK	Berk	Betula sp.
106	15,3	ES	Gewone es	Fraxinus excelsior
100	14,5	AE	Amerikaanse eik	Quercus rubra
83	12,0	ROB	Robinia	Robinia pseudoacacia
64	9,2	ZEL	Zwarte els	Alnus glutinosa
59	8,5	ZK	Zoete kers	Prunus avium
52	7,5	OK	Okkernoot	Juglans regia
51	7,4	AVK	Amerikaanse vogelkers	Prunus serotina
40	5,8	WG	Wilg	Salix sp.
35	5,1	ED	Esdoorn	Acer
34	4,9	APP	Appel	Malus sylvestris
32	4,6	RPO	Ratelpopulier	Populus tremula
30	4,3	KLM	Klimop	Hedera helix
30	4,3	BK	Beuk	Fagus sylvatica
29	4,2	PR	Peer	Pyrus communis
27	3,9	IPO	Italiaanse populier	Populus nigra cv. 'Italica'
25	3,6	GDN	Grove den	Pinus sylvestris
24	3,5	LIN	Linde	Tilia sp.
22	3,2	IEP	Iep	Ulmus sp.
22	3,2	HB	Haagbeuk	Carpinus betulus
22	3,2	TK	Tamme kastanje	Castanea sativa
22	3,2	BWG	Boswilg	Salix caprea
14	2,0	PK	Witte paardenkastanje	Aesculus hippocastanum
14	2,0	FS	Fijnspar	Picea abies
10	1,4	PRM	Pruim	Prunus domestica subsp. domestica
8	1,2	LO	Lork	Larix sp.
5	0,7	ME	Moereseik	Quercus palustris
2	0,3	WA	Witte abeel	Populus alba
2	0,3	LBS	Wilde lijsterbes	Sorbus aucuparia
2	0,3	VLR	Gewone vlier	Sambucus nigra
2	0,3	PL	Plataan	Platanus x hybrida
1	0,1	CDN	Corsikaanse den	Pinus nigra var. maritima
1	0,1	CE	Ceder	Cedrus sp.
1	0,1	GA	Grauwe abeel	Populus canescens
1	0,1	MC	Moerascipres	Taxodium distichum
1	0,1	PER	Perzik	Prunus persica
1	0,1	SA	Spaanse aak	Acer campestre
1	0,1	VE	Vederesdoorn	Acer negundo
1	0,1	WDN	Weymouthden	Pinus strobus
1	0,1	MBS	Meelbes	Sorbus aria

TABEL 4: GEMIDDELD AANTAL STREEKEIGEN SOORTEN IN DE BOOM- EN STRUIKLAAG.

TYPE	GEMIDDELD AANTAL SOORTEN IN DE BOOMLAAG
Bos	3,8
Houtkant	3,6
Houtwal	2,7
Hoogstamboomgaard	2,6
Boomaanplant	2,5
Boomgroep	2,3
Struweelkant	2,1
Bomenrij	1,8
Haagkant	1,7
Haag	1,6
Solitaire bomengroep	1,3
Laanaanplant	1,0
Solitaire boom	1,0
Poel	0,0
Struweel	0,0
Heide	0,0

TYPE	GEMIDDELD AANTAL SOORTEN IN STRUIKLAAG
Houtwal	8,4
Houtkant	7,1
Struweel	6,0
Bos	5,6
Struweelkant	5,3
Laanaanplant	4,2
Boomaanplant	4,0
Haagkant	3,7
Heide	3,0
Haag	2,3
Boomgroep	1,8
Bomenrij	1,7
Hoogstamboomgaard	0,4
Solitaire bomengroep	0,3
Solitaire boom	0,2
Poel	0,0

TABEL 5: TOTAAL AANTAL STREEKEIGEN SOORTEN IN DE BOOM- EN STRUIKLAAG.

TYPE	GEMIDDELD AANTAL SOORTEN IN DE BOOMLAAG
Houtkant	24
Bomenrij	22
Bos	17
Solitaire bomengroep	16
Bomengroep	15
Boomaanplant	14
Solitaire boom	13
Struweelkant	11
Houtwal	10
Haagkant	10
Haag	9
Boomgaard	4
Laanaanplant	1
Struweel	0
Heide	0

TYPE	GEMIDDELD AANTAL SOORTEN IN STRUIKLAAG
Houtkant	36
Bomenrij	29
Struweelkant	27
Bos	27
Boomaanplant	23
Houtwal	22
Bomengroep	20
Haagkant	18
Laanaanplant	14
Haag	13
Solitaire bomengroep	10
Solitaire boom	9
Struweel	6
Boomgaard	6
Heide	3

4. BEHEERSRICHTLIJNEN

4.1. PUNTVORMIGE ELEMENTEN

Van de gekarteerde elementen zijn 29 % solitaire bomen of solitaire bomengroepen. Het is aan te raden om deze elementen maximaal te behouden en te beschermen in hun actuele toestand. Het beheer bestaat uit "niets doen". Sleunings- en snoeiwerkzaamheden zijn enkel aan te bevelen indien er gevaarlijke (verkeers-)situaties ontstaan (vb. bomen met dood hout langs wegen).

De veelvoorkomende knotbomen (33 elementen of 12 % van de puntvormige elementen) dienen periodiek gesnoeid te worden. Volgens de code van goede natuurpraktijk bedraagt de omloop voor het afzetten van de staken 4 tot 6 jaar. Het knotten gebeurt in de periode 1 november tot 1 maart. Dode knotbomen worden vervangen. Meer dan de helft van de knotbomen (18 elementen hoger dan 8 m) dienen dringend gesnoeid te worden; deze dreigen te scheuren of om te vallen.

Een aantal van deze bomen, meestal minder vitale knotbomen, zijn hol of vertonen spleten en holtes. Deze bomen zijn zeer interessant voor de vogelfauna (stamfoerageerders en holenbroeders).

4.2. LIJNVORMIGE ELEMENTEN

Het is evident dat ook de lineaire elementen maximaal behouden moeten blijven, liefst in de staat en diversiteit, waarin ze nu voorkomen. Dit zowel uit ecologische als uit esthetische overwegingen.

Struweelkanten

Struweelkanten zijn omwille van hun geringe breedte sterk beïnvloedbaar door wat in de omgeving gebeurt. Omwille van hun regionale zeldzaamheid, de zeldzaamheid van de soorten die zij dikwijls herbergen (Wilde gagel, Kruiwilg, Vogelkers, Koningsvaren: enkel Vogelkers waargenomen in Halen), omwille van hun geringe hoogte - wat de openheid van het landschap ten goede komt voor de weidevogels - dient dit type landschapselement bij voorkeur bewaard te worden. Uitgroei tot houtkanten dient vermeden te worden. Een verschrallend kapbeheer is wenselijk. Terugkeerfrequentie afhankelijk van de aanwezigheid van boomvormende houtsoorten.

Haagkanten, houtkanten, houtwallen, bomenrijen

Haagkanten, houtkanten en bomenrijen (ook laanaanplantingen) hebben het nadeel dat de houtige soorten meestal een zelfde ouderdom hebben. Er moet getracht worden een zo groot mogelijke variatie in soortenrijkdom, ouderdom en ontwikkeling na te streven. Bomenrijen mogen, indien ze kaprijp zijn, niet volledig op hetzelfde tijdstip verwijderd worden.

Een kap- en maai-beheer dringt zich op, wil men de begroeiing langs wegen en waterlopen een gevarieerd uitzicht met een rijke flora- en (insecten)fauna doen behouden.

Hagen

Afhankelijk van de soorten houtige gewassen in de haag wordt er 1 maal (late lente-vroege zomer) gesnoeid.

Knotbomen komen veelvuldig voor: 29 knotboomrijen en 16 bomenrijen met knotbomen. Ook in houtkanten, hagen, haagkanten en struwelen (13 elementen) komen knotbomen voor.

Ook hier is er veel achterstallig onderhoud: een 36-tal elementen (62 % van de lijnvormige elementen met knotbomen) zijn de laatste 7 jaar niet meer geknot geworden.

Voor het gewenste onderhoud, zie bij puntvormige elementen.

4.3. VLAKVORMIGE ELEMENTEN KLEINER DAN 1 HA.

Bomengroepen, boomaanplanten bossen

Bij bomengroepen en bossen moet er gestreefd worden naar een zo groot mogelijke variatie, zowel qua soortenrijkdom als qua ouderdom. Hierdoor ontstaat er over een groter gebied een ecologisch stabiel milieu.

Boomgaarden

Omwille van de fruitopbrengst worden de fruitbomen in een goed onderhouden boomgaard jaarlijks gesnoeid (vormsnoei en verwijdering van dood hout). Indien de boomgaard wordt verwaarloosd, zullen er vele dode takken en bijhorende holten gebruikt worden door holenbroeders (spechten, mezen, uilen, ...). Het beheer bestaat uit 'niets doen' indien het een verwaarloosde boomgaard betreft. De bomen die afsterven kunnen vervangen worden door nieuwe fruitbomen.

Heiden (1 maal geïnventariseerd)

Een heidevegetatie zal normaal overgaan in eiken-berkenbos indien er niet wordt beheerd. Om de heide op een ecologisch verantwoorde manier te behouden, zal er strooksgewijs een rotatiebeheer moeten worden uitgevoerd. Dit rotatiebeheer bestaat uit een 3- tot 5-jaar-lijkse maaibeurt met afvoer van het maaisel.

In het heidegebied dient ook de opslag van bomen te verdwijnen.

Struwelen (1 maal geïnventariseerd)

Struwelen worden beheerd zoals heiden. De omlooptijd van het rotatiebeheer bedraagt 3 à 5 jaar voor braamstruwelen tot 10 à 20 jaar voor wilgenstruwelen.

Knotbomen komen sporadisch (6 elementen) voor in vlakvormige kleine landschapselementen. Onderhoud zie eerder.

Aanliggende elementen: grachten en poelen

Tijdens de inventarisatie werden er een aantal poelen en natte zones waargenomen. In het kader van de algemene verdroging, is het een topprioriteit deze elementen in de huidige toestand te bewaren. Ontwatering en opvullingen van poelen (voortplantingsplaats van groene kikker en andere amfibieën, broedbiotoop van waterhoen) met steenslag en ander afval dient absoluut vermeden te worden.

5. JURIDISCHE SITUATIE EN -BESCHERMING

De bescherming van de natuurlijke omgeving is één van de oogmerken van de ruimtelijke ordening en de fundamentele doelstelling van het natuurbehoud. Hierna wordt ingegaan op de middelen die de in de wetgeving op de ruimtelijke ordening en op het natuurbehoud voorhanden zijn om kleine landschapselementen te beschermen.

De wetgeving op de watervogelgebieden van internationale betekenis wordt hier ter zijde gelaten, daar ze hier niet van toepassing is. Wel wordt ingegaan op de EG- habitatrichtlijngebieden en de EG- vogelrichtlijngebieden.

Voor bescherming van goederen (kleine landschapselementen) staande op het openbaar domein, beheerd door de stad, of op kadastrale percelen eigendom van de stad kan de stad vanzelfsprekend beroep doen op het privaatrecht, wanneer zij schade (kapping, afbranden, ...) lijdt en herstel vorderen. Hierop wordt niet verder ingegaan.

5.1 RUIMTELIJKE ORDENING

Volgens het decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (18 mei 1999) is de ruimtelijke ordening gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder dat de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang gebracht worden. Daarbij worden de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen. Er wordt rekening gehouden met de ruimtelijke draagkracht, de gevolgen voor het leefmilieu en de culturele, economische, esthetische en sociale gevolgen. Op deze manier wordt gestreefd naar ruimtelijke kwaliteit. Concreet wordt dit vertaald in een aantal instrumenten.

Het zwaartepunt van de ruimtelijke ordening vormen nog altijd de gewestplannen. Deze bepalen vrij gedetailleerd de precieze bodembestemming, hetgeen nodig is voor het beoordelen van bouw- en verkavelingsaanvragen. Ze hebben voor zover het om vergunningsplichtige handelingen aangaat invloed op kleine landschapselementen, afhankelijk van de doelstellingen van de verschillende bestemmingsgebieden.

In de groengebieden (natuurgebied, natuurgebied met wetenschappelijke waarde of natuureservaat, parkgebied, bosgebied, bufferzone) en in de agrarische gebieden worden enkel die handelingen en werken toegestaan, welke noodzakelijk zijn voor het behoud van de huidige bestemming. In de groengebieden staat het behoud, de bescherming en het herstel van het natuurlijk milieu centraal.

In de landelijke (agrarische) gebieden, aangeduid als landschappelijk waardevol, gelden bijkomende bepalingen met het doel het landschap te beschermen of om aan landschapsontwikkeling te doen. Alle handelingen en werken, die overeenstemmen met de in de grondkleur aangegeven bestemming, mogen uitgevoerd worden, voor zover zij de schoonheidswaarden van het landschap niet in gedrang brengen. De eventueel op te leggen voorwaarden voor een vergunningsplichtige handeling of werk mogen niet van die aard zijn dat handelingen die overeenstemmen met de landelijke bestemming zouden verboden zijn. Landschapsbepalende elementen dienen echter zoveel mogelijk gespaard te worden bij het inplanten van nieuwe constructies.

Deze voorschriften van het gewestplan zijn, voor wat al of niet toegelaten is, vrij onduidelijk. Ze zijn van algemene aard, bevatten vage begrippen, zoals schoonheidswaarde. Verder worden bijna uitsluitend bepalingen opgenomen ten aanzien van bouwconstructies. De rechtstreekse afdwingbaarheid van de voorschriften blijkt zeer beperkt.

Met de plannen van aanleg kan de gemeentelijke overheid de gekozen bodembestemmingen verder juridisch vastleggen. Alhoewel bestaande B.P.A.'s meestal de inrichting van woonzones, infrastructuurwerken en industriegebieden als gevolg hebben, kunnen deze plannen ook voor het landelijk gebied gedetailleerd worden. Ook voor deze gebieden kunnen meer gedetailleerde plannen met uitgebreidere voorschriften opgemaakt worden.

De gewestplannen en plannen van aanleg vinden hun concrete uitvoering in de vergunningsplichtige werken en handelingen.

Een aantal bepalingen die handelen over de bouwvergunningen zijn belangrijk voor de kleine landschapselementen.

In artikel 99 wordt o.a. gesteld dat niemand zonder voorafgaande en uitdrukkelijke vergunning mag:

- ontbossen in de zin van het bosdecreet van 13 juni 1990 (2°);
- hoogstammige bomen vellen, alleenstaand, in groeps- of lijnverband, voor zover ze geen deel uitmaken van een bos in de zin van artikel 3, § 1, van het bosdecreet van 13 juni 1990, of geheel of

gedeeltelijk kleine landschapselementen rooien, tenzij ze gelegen zijn in de gebieden die de Vlaamse regering daartoe aanwijst (3°).

Onder hoogstammige bomen wordt verstaan houtachtige gewassen die van nature tot stand komen of door menselijke tussenkomst worden gekweekt. Er wordt algemeen aangenomen dat hoogstammige bomen tussen maaiveld en kruin mini mum 3 m afstand meten. (KB 16-12-1981 tot bepaling van de werken en handeling en die vrijgesteld zijn van het eensluidend advies van de gemachtigde ambtenaar).

Ook wordt in de praktijk de definitie van 1 m omtrek gehanteerd.

Bij aanhouding van deze laatste definitie vallen 695 van de 962 geïnventariseerde elementen onder de bouwvergunningsplicht (72 %).

Met het decreet op ruimtelijke ordening zijn er dus mogelijkheden tot bescherming van vegetaties en kleine landschapselementen.

5.2. WET OP NATUURBEHOUD

Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

Deze wet (12 juli 1973) en dit decreet (17 oktober 1997) beogen het behoud van de eigen aard, de verscheidenheid en het ongeschonden karakter van het natuurlijk milieu. Dit moet worden verwezenlijkt door middel van maatregelen tot de bescherming van de flora en fauna, hun levensgemeenschappen en groeiplaatsen, evenals de grond, de ondergrond, het water en de lucht (natuurlijk milieu).

De wet heeft vooral een uitvoering gekend door de instelling van vele natuurrezervaten en door het Besluit van de Vlaamse Executieve tot instelling van een vergunningsplicht voor de wijziging van vegetatie en van lijn- en puntvormige elementen (december 1991).

Met het nieuwe decreet op natuurbehoud van 17 oktober 1997 kreeg de oude wet op het natuurbehoud een stevigere opvolger. De oude wet verdween hierdoor grotendeels van het toneel. Het vegetatiebesluit bleef nog wel van kracht, maar op 23 juli 1998 werd een nieuw uitvoeringsbesluit op het wijzigen van vegetaties en kleine landschapselementen goedgekeurd.

Een uitvoeringsbesluit van de wet op natuurbehoud van 1973 is nog steeds van toepassing op bepaalde soorten uit de vegetatie van kleine landschapselementen, nl. het K.B. van 16 februari 1976 houdende maatregelen ter bescherming van bepaalde in het wild levende plantensoorten. Beschermde houtsoorten zijn niet waargenomen in de kleine landschapselementen van de stad Halen.

Een aantal bedreigde inheemse houtige soorten, zoals Winterereik, Zoete kers en Inlandse vogelkers zijn wel waargenomen in de kleine landschapselementen van Halen.

Het bermbesluit regelt het beheer van één bepaalde vorm van lijnvormige elementen. Wat de houtige lijnvormige elementen betreft, voorkomend op bermen van wegen, waterlopen en spoorwegen in het landelijk gebied, toebehorend aan publiekrechtelijke personen, is ook hier het gebruik van biociden verboden.

Ook is het planten van naaldbomen of laten groeien van hun zaailingen op minder dan 6 m van de oevers van waterlopen verboden (art. 40 van de Wet op het Natuur behoud, welk artikel 35 ter van het Veldwetboek overneemt en opheft). Het opzet was de rivierfauna te beschermen. De begeleidende

vegetaties van onbevaarbare en bevaarbare waterlopen worden hierdoor voor een bepaald aspect gereguleerd.

In tegenstelling tot het oude vegetatiebesluit dat enkel een vergunningsplicht instelde, worden nu een aantal wijzigingen expliciet verboden, ongeacht de bestemming. Holle wegen, graften, bronnen, vennen, heiden, moerassen, waterrijke gebieden en duinvegetaties mogen nergens nog in Vlaanderen vernietigd worden. Een andere nieuwigheid is de instelling van een meldingsplicht voor het wijzigen van kleine landschapselementen, bossen en struwelen die niet onder de vergunningsplicht vallen en buiten de industriegebieden en woongebieden gelegen zijn.

Het wijzigen van de kleine landschapselementen is verboden zonder voorafgaan de en uitdrukkelijke vergunning van het college van burgemeester en schepenen, of voor rechtspersonen met een publiekrechtelijk statuut een vergunning van de Bestendige Deputatie, indien deze elementen gelegen zijn in groen-, park-, buffer- en bosgebieden, groengele gebieden, habitatrichtlijngebieden (zie 5.4) en vogelrichtlijngebieden (zie 5.3), of landschappelijk waardevol agrarische gebieden. In industriegebieden en woongebieden is de wijziging van kleine landschapselementen toegelaten. Voor de wijziging van kleine landschapselementen in andere bestemmingen op het gewestplan binnen de stad Halen is er een meldingsplicht.

De beschermingsstatus van de kleine landschapselementen wordt weergegeven op kaart 3 (uitzonderingen, zie verder, niet aangeduid).

Onder kleine landschapselementen moet worden verstaan: lijn- of puntvormige elementen met inbegrip van de bijhorende vegetaties waarvan het uitzicht, de structuur of de aard al dan niet resultaat zijn van menselijk handelen, en die deel uitmaken van de natuur zoals: bermen, bomen, bosjes, bronnen, dijken, graften, houtkanten, hagen, holle wegen, hoogstamboomgaarden, perceelsrandbegroeiingen, sloten, struwelen, poelen, veedrinkputten en waterlopen.

Het vegetatiebesluit geldt niet:

- op huiskavels in een straal van 100 meter of 50 meter (wanneer gelegen binnen de groene gebieden) rond een gebruikt en vergund gebouw;
- als er een bouwvergunning werd bekomen met het advies van de ambtenaar natuurbehoud;
- als er een goedgekeurd bosbeheersplan, beheersplan natuurreservaat, landschapsbeheersplan is of wanneer er een kavel- of inrichtingsplan is in het kader van natuurinrichting, landinrichting of ruilverkaveling waarin deze wijziging is geregeld;
- als het om het normale onderhoud gaat van het kleine landschapselement.

Inbreuken kunnen opgespoord, vastgesteld en bestraft worden volgens de bepaling en van het natuurdecreet. Volgens artikel 59 zal de rechter bij elk vonnis van veroordeling bevel geven om op kosten van de veroordeelde partij de toestand van een goed of van de goederen betrokken bij een misdrijf te herstellen in hun vroegere toestand.

5.3. EG-VOGELRICHTLIJNGEBIEDEN

De Europese Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979, tot aanwijzing van speciale beschermingszones inzake het behoud van de vogelstand, verplicht de lidstaten voor de in bijlage bij de richtlijn vermelde bijzonder te beschermen vogelsoorten, alsook voor de geregeld voorkomende trekvogels, speciale beschermingsmaatregelen te treffen.

In het Vlaamse Gewest (B. VI. Ex. 17 oktober 1988) werden 23 speciale beschermingszones aangeduid.

De stad Halen omvat een gedeelte van het EG-Vogelrichtlijngebied nr. 3.16 "De Demervallei tussen Hasselt en Aarschot". Dit vogelrichtlijngebied neemt op grondgebied van de stad Halen een oppervlakte van 784 ha in (21 % van de totale oppervlakte van de stad).

De volgende habitats worden beschermd:

- ruigten, moerassen, riet- en zeggevelden,
- heide en heiderelicten,
- vijvers, oude riviermeanders, turfputten,
- loofbossen en broekbossen,
- holle wegen.

Een 250-tal kleine landschapselementen werden in dit gebied gekarteerd.

Het vermeld besluit heeft de ligging en de omvang van de vogelrichtlijngebieden aangegeven. Het bevat geen maatregelen ter bescherming van deze gebieden. Ter naleving van de vogelrichtlijn, stelt het besluit dat er 'specifieke maatregelen' kunnen worden genomen, gericht op het behoud en het herstel van de natuurwaarden.

Een van deze maatregelen is het instellen van een vergunningsplicht voor het wijzigen van bepaalde waardevolle vegetaties en landschapselementen (vegetatie besluit).

Het wijzigen van de kleine landschapselementen in vogelrichtlijngebieden is verboden zonder voorafgaande en uitdrukkelijke vergunning van het College van Burgemeester en Schepenen, of voor rechtspersonen met een publiekrechtelijk statuut een vergunning van de Bestendige Deputatie (zie 5.2).

5.4. EG-HABITATRICHTLIJNGEBIEDEN

De Europese Richtlijn van 31 mei 1992 (92/43/EEG) heeft het behoud van de biodiversiteit tot doel en streeft naar de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna die hiervan deel uitmaken.

Als uitvoeringsmaatregel dienen door elke lidstaat speciale habitat- beschermingszones aangeduid te worden, rekening houdend met een aantal criteria.

De nodige instandhoudingsmaatregelen dienen door elke lidstaat getroffen te worden.

Op Europees niveau is het de bedoeling om te komen tot een coherent netwerk (NATURA 2000) bestaande uit vogel- en habitatrictlijngebieden.

Bij beslissing van de Vlaamse regering van 4 mei 2001 werden deze Speciale Beschermingszones in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrictlijn) uitgebreid.

Tot de lijst (van een totaal van 38 gebieden) van geselecteerde gebieden komt 1 habitatgebied voor een deel op het grondgebied van Halen voor:

- nr. 13 Demervallei Gebiedscode: BE2400014 (1-22), oppervlakte 4910 ha
- (voeger nr. 14. Demervallei ten oosten van Aarschot, nu samengevoegd)

Dit habitatrictlijngebied neemt een oppervlakte in van 189 ha op het grondgebied van de stad: gebied Leunen in de Zwarte beek vallei, Rotbroek en Groenbroek.

88 kleine landschapselementen werden in dit gebied gekarteerd.

Het gedeelte van het habitatrictlijngebied gelegen op het grondgebied van Halen is volledig gelegen in het vogelrichtlijngebied (zie 5.3).

Het wijzigen van de kleine landschapselementen in habitatrictlijngebieden is verboden zonder voorafgaande en uitdrukkelijke vergunning van het college van burgemeester en schepenen, of voor rechtspersonen met een publiekrechtelijk statuut een vergunning van de Bestendige Deputatie (zie 5.2).

5.5. BOSDECREET

Dit decreet van 13 juni 1990, heeft 'het behoud, de bescherming, het beheer, het herstel van de bossen en hun natuurlijk milieu en de aanleg van bossen, zowel openbare als privé bossen', tot doel.

Bossen werden bewust vaag gedefinieerd, zonder aangifte van een minimale oppervlakte, als "zijnde de grondvlaktes waarvan bomen en houtachtige struik vegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen".

Vallen eveneens onder het decreet: de kaalvlakten, niet beboste oppervlakte nodig voor het behoud van het bos, gelegen in het bos of aanpalend hieraan, populieren- en wilgenaanplantingen en grienden. Fruitboomgaarden, lijnbeplantingen en houtkanten vallen niet onder dit decreet. Een definitie wordt niet gegeven van lijnvormige elementen. Aangezien deze bestaan uit boom- en struikvegetaties met een eigen flora en fauna, zouden ze evengoed als bos kunnen beschouwd worden.

Het decreet regelt het beheer: voor alle domeinbossen, andere openbare bossen en gemengde bosgroeperingen (ongeacht de oppervlakte) en elk privébos of privébos sen met een aaneengesloten bosoppervlakte van tenminste 5 ha wordt door de eigenaar of de mede-eigenaars een beheersplan opgesteld. Het bosbeheer houdt toezicht op de correcte uitvoering van de hierin opgenomen voorschriften.

Kappingen voorzien in een goedgekeurd beheersplan mogen onmiddellijk worden uitgevoerd en zijn niet meldingsplichtig. Alle andere kappingen (met uitzondering van kappingen die om dringende sanitaire of veiligheidsredenen gebeuren) moeten met hun reden medegedeeld worden aan het Bosbeheer, welke binnen de 60 dagen beslist of deze kappingen kunnen worden uitgevoerd. Elke eigenaar van een openbaar bos, ander dan domeinbos, is verplicht een toegankelijkheidsreglement op te stellen.

Kleine vlakvormige landschapselementen zoals bosjes en mogelijk ook lijnvormige elementen zijn door het bosdecreet enigszins beschermd.

Van kleine landschapselementen met een breedte van meer dan 15 m, of die gelegen zijn tegen een bos en deel uitmaken van de bosrand wordt aangenomen dat ze onder het bosdecreet vallen.

Ontbossing is volgens het bosdecreet verboden. In functie van werken van alge meen belang of in zones met bestemming woongebied of industriegebied is ontbossing wel mogelijk, mits naleving van de voorschriften van de wetgeving op de ruimtelijke ordening en stedenbouw en na advies van het Bosbeheer. In de andere bestemmingsgebieden kan, op individueel en gemotiveerd verzoek van de vergunningaanvrager, de Vlaamse Regering een ontheffing op het verbod tot ontbossing verlenen.

Met het oog op het behoud van het bosareaal, bepaalt de Vlaamse Regering de wijze waarop de ontbossing gecompenseerd dient te worden (B. VI. R van 26 november 1999). Compensaties kunnen alleen in de daartoe bestemde gebieden, namelijk groengebieden, parkgebieden, buffergebieden, bosgebieden en bosuitbreidingsgebieden.

Vallen onder het bosdecreet (buiten de ca. 425 ha bossen op het grondgebied van de stad Halen):

- alle als klein landschapselement ingetekende bossen (23 stuks),
- in deze bossen gelegen of aan deze bossen grenzende kleine houtige landschapselementen (ca. 65 elementen).

5.6. BESCHERMING VAN MONUMENTEN, LANDSCHAPPEN, STADS- EN DORPSGEZICHTEN

Door het decreet tot bescherming van monumenten en dorpsgezichten van 3 maart 1996 worden gerangschikte monumenten en stads-of dorpsgezichten (groepering van een of meer monumenten en/of de onroerende goederen met omgevende bestandsdelen, zoals o.m. beplantingen, ... dat omwille van artistieke, wetenschappelijke of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang is), beschermd.

Door het decreet houdende bescherming van landschappen van 16 april 1996 worden gerangschikte landschappen, met inbegrip van een overgangszone die deze waarde van het landschap ondersteunt, beschermd. Deze landschappen dienen van algemeen belang te zijn wegens hun natuurwetenschappelijke, historische, esthetische of sociaal-culturele waarde. Hiertoe worden maatregelen en richtlijnen opgelegd met het oog op de instandhouding en het onderhoud van landschappen.

Het Besluit van de Vlaamse regering van 3 juni 1997 houdende o.a. algemene beschermingsvoorschriften, stelt dat in landschappen, die voorlopig of definitief beschermd zijn, de eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en vruchtgebruikers gehouden tot het onderhouden en in stand houden van lijn- en puntvormige landschapselementen zoals poelen, houtkanten, houtwallen, bomen, bomenrijen en hagen en het in stand houden van houtige begroeiing en het onderhouden van die types houtige begroeiing waarvoor onderhoud noodzakelijk is, zoals parkbossen, hakhout- en middelhoutbestanden, struwelen.

Voor de kleine landschapselementen van Halen kunnen volgende beschermde monumenten en dorpsgezichten en landschap relevant zijn:

- Ertsenrijkstraat 33, gesloten hoevecomplex (dorpsgezicht en monument),
- Generaal de Wittestraat 10&12 (monument),
- Markt 9 pand "de Helm" - voorbouw (monument),
- Markt 11 pand "de Grote Arend" (monument),
- Nederstraat 1 (monument en dorpsgezicht),
- Rotemstraat 4 Hoeve met poortgebouw (monument),
- Panovenstraat, de Panoven (monument),
- Sint-Pieters-in-bandenkerk, ingangspoort, Vierde liniestraat monument en omgeving (monument en landschap),
- Karthuizerklooster (monument),
- Gennepstraat 22, 18de eeuwse schuur "het Geesthuys" (monument).

GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN DOCUMENTEN

Besluit van 27 juni 1984 van de Vlaamse Executieve houdende maatregelen inzake natuurbehoud op de bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen. B.S. 02-10-1984.

Besluit van de Vlaamse Executieve tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.
B.S. 29-10-1988.

Besluit van 16 juli 1996 van de Vlaamse Regering tot instelling van een vergunningsplicht voor de wijziging van vegetatie en van lijn- en puntvormige elementen. B.S. 22-08-1996.

Besluit van 23 juli 1998 van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. B.S. 10-09-1998.

Decreet van 21.10.1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. B.S. 10-01-1998.

Decreet van 18.05.99 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening. B.S. 08-06-1999.

DE BLUST G., FROMENT A., KUYKEN E., NEF L., VERHEYEN R., 1985, Biologische Waarderingskaart van België, Algemene Verklarende Tekst.

HERMY M., 1989, Natuurbeheer, Instituut voor Natuurbeheer.

HERMY M., DE BLUST G., 1997, Punten en lijnen in het landschap, Stichting Leefmilieu i.s.m. vzw Natuurreservaten, vzw WWF en het Instituut voor Natuurbehoud

Koninklijk besluit van 16 februari 1976 houdende maatregelen ter bescherming van bepaalde in het wild groeiende plantensoorten. B.S. 24.03.1976.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, 1990, Milieubeleidsplan en natuurontwikkelingsplan voor Vlaanderen: Voorstellen voor 1990 - 1995.

NATUURRESERVATEN VZW, 1999, Ruimte voor natuur, het nieuwe vegetatiebesluit.

PROVINCIAAL NATUURCENTRUM, 1992, De Groene Wenselijkheidskaart Lim burg.

STIEPERAERE H., FRANSEN K., 1982, Standaardlijst van de Belgische vaatplanten, met aanduiding van hun zeldzaamheid en socio-oecologische groep, Dumortiera, 22, Nationale Plantentuin van België

VAN DORMAAL L., 1982, Houtwallen, proefschrift voorgedragen voor het bekomen van de titel van gegradueerde in de landschaps- en tuinarchitectuur, Hoger Rijksinstituut voor Tuinbouw Melle.

VAN VESSEM J., KUIJKEN E. 1986, Overzicht van de voorgestelde beschermingszones in Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand. (EG-richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979), Instituut voor Natuurbeheer.

VLAAMSE GEMEENSCHAP, 1985, Model van Gemeentelijke Bouwverordening met betrekking tot de beplantingen.

WEEDA E. J., et.al., 1985-1991, Nederlandse oecologische flora, wilde planten en hun relaties, delen 1-4, I.V.N.

Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud. B.S. 11-09-1973.

Wet van 8 april 1969 houdende de aanpassing van de Franse tekst en de vaststelling van de Nederlandse tekst van het Veldwetboek. B.S. 25-06-1969.

Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening van de stedenbouw (diverse malen gewijzigd). B.S. 12-04-1962.

stad HALEN
Markt 14 . 3545 Halen

